

ОКО ИНКРИМИНАЦИЈЕ ДВА АКТУЕЛНА КРИВИЧНА ДЕЛА

А. Око квалификовања бића кривичног дела „Одузимање моторног возила” из члана 254а КЗ

I

Познато је, па се о томе овде неће расправљати, да је биће једног оваквог кривичног дела наметнула — не само у нас већ и пре тога у неким другим земљама — одређена савременија друштвена потреба.

Исто је тако добро познато да је у нашем кривичнонеправном законодавству ово кривично дело након увођења новелирано и то како у погледу самога назива и елемената тако нарочито у погледу предвиђене казне. Важећа квалификација, по чл. 254а КЗ, га утврђује као „одузимање моторног возила” иако се, узгред буди речено, у прилично лаичком тиражу у јавности оно још увек популарно назива — „позајмљивање” и сл.

Овде исто тако није реч о друштвеним узроцима који изазивају овај облик инкриминисане делатности, који су иначе свакако бројни и разноврсни. Такође није реч ни о борби односно потреби синхронизоване друштвене акције како би се сузбила, ако не онемогућила, оваква друштвено опасна делатност. У том склопу овде није у првом плану нити питање односа друштва тј. ближе речено односа правосуђа у примењивању онога што уобичајено зовемо — „казнена политика”, иако се, наравно, ни то питање не може сасвим занемарити. Чињеница је, наиме, да се свакодневно уверавамо да је оваквих кривичних дела све више, да су укупне и иначе разноврсне штете од њих све веће, што уједно значи да, у сваком случају, расте њихова друштвена опасност, што опет свакако изазива потребу сталног преиспитивања ставова и политике правосуђа према овој врсти криминала. При томе се посебно морају узети у обзир познати и све чешћи случајеви да вршење овог кривичног дела постаје претпоставка за вршење других кривичних дела — разбојничких крађа, тешких провалних крађа, уништавања људских живота бесомучном вођњом по градским улицама и сл. и сл.

Исто тако, овде треба имати у виду начелан став да правосуђе ни у нас, као никада и нигде другде, није било, ни могло, нити може бити једини или пак одлучујући облик борбе противу криминала. Оно, у ствари,

више удара на последице него на саме узроке друштвено опасне делатности, но, наравно, делајући у датим случајевима репресивно, оно делује убудуће и превентивно. Нико, дакле, нема илузија у погледу могућности борбе противу криминала путем самога правосуђа али је, међутим, овде реч о третирању оних могућности које у том склопу ипак постоје.

Интерес грађана, па дакле и друштва у целини, за ову врсту криминалне делатности је несумњиво велики и све већи. Но, међутим, тај интерес свакако побуђује а и обавезује да се врши преиспитивање не само казнене политике него штавише, бар по мом мишљењу, и законодавно-правне политике тј. питања квалификовања друштвено опасне делатности. Овде ће управо о томе бити говора.

II

Квалификација овог кривичног дела гласи: „Ко противноправно одузме туђе моторно возило у намери да га употреби за возњу...“ Слеђује предвиђена казна — најмање три месеца затвора или строги затвор до пет година.

Ако се може рећи да ову инкриминацију посматрамо историјски, онда би се њено увођење у наш казнено-правни систем па и њено одговарајуће квалификовање свакако тако историјски дало и разумети. Наиме, у ранијим периодима нашег развоја, дакле, у време када није било нити много моторних возила, нити много њиховог одузимања и сл., могла се вероватно оправдавати квалификација да је било у питању „позајмљивање“, а касније тј. сада „одузимање“ и сл. Ако би се проучавала одговарајућа судска пракса тога времена, вероватно је да би се то потврдило — најчешће су обично млађи људи узимали возила да би се дуже или краће време возили и сл.

Додуше већ и тада се, бар по мом мишљењу, могло поставити па се и постављало питање правног квалификовања овог кривичног дела, али би се оваква садржина његовог бића ипак унеколико могла оправдати као адекватна том времену, том стању па и таквим друштвеним потребама.

Сада, у знатно измењеним околностима па и у околностима које се и даље све више мењају, што је напред само узгред констатовано, понова се, и то сада са свом оштрином, поставља питање — одрживости овакве правне квалификације.

Овде је, дакле, у првом реду реч о питању правне квалификованости бића овога кривичног дела.

Основни приговор који се у том правцу, по мом мишљењу, може ставити, јесте управо у томе да је, наиме, ово кривично дело неадекватно формулисано, да се у тој инкриминацији садрже такве логичке недоследности па рекао бих чак и апсурди, који доводе у питање уопште смисла инкриминације. Посебно, пак, мислим да се мора ставити приговор у погледу потребног анализирања разлика или, пак, сличности овог кривичног дела од кривичног дела крађе.

III

Узмимо, најпре, макар и у најкраћу анализу, питање битних елемената бића овог кривичног дела. Као што се одмах види, реч је о томе да се:

прво, одузима туђе моторно возило;

друго, да се то одузимање врши противправно, те,

треће, да се оно врши „у намери да га употреби за возњу”.

Мислим да није тешко доказати изванредан логички апсурд када је реч о истакнутом трећем елементу бића овога кривичног дела.

Возило у сваком случају представља у датом систему робне привреде, какав је у основи и наш, робу. Из елементарних научних појмова које утврђује политичка економија, као за ове појмове изворна наука, добро је познато да свака роба има два основна и битна елемента — вредност и употребну вредност. Употребна вредност сваке робе је у томе што је она предмет за употребу, што њено „робно тело” може да задовољи разним својим својствима неку и било коју људску потребу. Као употребне вредности све су робе различите и посебне — свака од њих задовољава само једну одређену потребу.

Полазећи од тих ноторних научних појмова, аутомобил тј. возило у сваком случају служи управо за возњу. У томе је његова употребна вредност — да се употребљава за возњу.

Следује, дакле, да се возило увек употребљава за возњу и само за возњу па без обзира да ли се оно има и држи по основу својине или по неком другом основу.

Из тога опет логички следује и даље закључивање — аутомобил односно како закон каже „возило” се и купује да се „употреби за возњу”, као што се оно може и привремено легално или илегално односно „противправно” „позајмити” или пак „одузети”. У сваком случају се, дакле, возило узима и користи само зато — да би се употребљено за возњу.

Ако прихватимо ову логику — а лично мислим да је њу немогуће избећи, — онда је питање: да ли је заиста оправдано, да ли је одрживо, да ли је могуће да постоји овако кривично дело са својим овако формулисаним посебним бићем?

IV

Долазимо, као што одмах следује, до тога да се поставља питање сличности или разликовања овога кривичног дела од кривичног дела крађе.

Наш КЗ у члану 249. дифинише крађу на следећи начин: „Ко туђу покретну ствар одузме другом у намери да њеним присвајањем прибави себи или другом противправну имовинску корист, казниће се...” итд.

Као што се види, један од битних елемената бића овога кривичног дела јесте намера присвајања да би се себи или другом прибавила противправна имовинска корист.

На први поглед изгледа да су ове две инкриминације посебне и према томе битно различите. Међутим, мислим да то није тешко довести у сумњу.

Код „одузимања моторног возила” изгледа да је реч о противправном одузимању у намери да се возило употреби за вожњу, док је код крађе у питању намера присвајања да би се прибавила противправна имовинска корист. Ако, међутим, узмемо у обзир оно што је напред речено о употребној вредности аутомобила као ипак одређене робе, онда се питање поставља у другачијем светлу. Аутомобил се, како је напред речено, увек користи за вожњу јер он друге употребе и нема, без обзира да ли га употребљава власник, купац, позајмљивач, таксиста или ко други.

У пракси — и све чешће и све јасније — „одузимачи” користе одузето моторно возило док год могу. Неки пут је то док имају бензина, али још чешће је случај да они и сами набављају бензин, служе се данима, недељама па и дуже све док могу. Често мењају таблице регистарске, неки пут одлазе не само у друга места у нашој земљи већ чак и у иностранство.

Ово су стварне чињенице стварног нашег свакодневног живота.

Упоредимо сада, даље, ове две правне квалификације. Ако је неко, рецимо у некој радњи, противправно одузео макар и робу мале вредности, рецимо један сапун и сл., и ако је успео да ту робу стави у свој џеп, несумњиво је да би било у питању кривично дело крађе из члана 249. КЗ (овде не узимам у обзир могућност примене члана 4, став 2. КЗ). Дакле, била би реч о томе да је неко туђу покретну ствар противправно одузео у намери да њеним присвајањем прибави противправну имовинску корист. Као што се види, време овде не игра никакву битну улогу, само ако није то покушај кривичног дела.

Упоредимо ово са стварношћу вршења кривичног дела из члана 254а КЗ. „Одузимач” је противправно одузео туђе моторно возило. То је полазна претпоставка и елеменат бића овога кривичног дела. Шта он жели постићи овим одузимањем? Законодавац каже — он има намеру да га употреби за вожњу. Питање је сада — шта жели онај који, рецимо, купује аутомобил? Наравно да жели да га присвоји, у овом случају легално а не противправно, да би га употребио за вожњу. Шта, међутим, жели, намерава противправни одузимач са возилом које противправно одузима? Опет, наравно, — да га употреби за вожњу. Ако је легални купац „присвојио” робу куповином и предајом те робе, ако је крадљивац присвојио туђу покретну ствар у случају када је противправно узео и на њој засновао своје притежање, онда из тога следује — шта?

Следује, по мом мишљењу, да изложени логички апсурд у инкриминацији члана 254а доводи у питање постојање самосталног бића овог кривичног дела. Ближе и конкретније речено, поставља се питање није ли реч и овде о кривичном делу крађе? Какво би то посебно инкриминасање кривичног дела из члана 254а било када се моторно возило може у ствари употребити само за вожњу, када је намера увек да се оно употреби за вожњу без обзира да ли се легално присваја, „одузима” или „краде”.

Сматрам, дакле, да је, у ствари, реч о кривичном делу крађе, бар код постојеће квалификације ова два кривична дела. Наравно, све док се конкретно не би доказало да је заиста намера била само — „да се дечко мало провоза“.

У чему се, дакле, подударају елементи бића ова два кривична дела? Заједничко им је то да је реч о покретној ствари, о противправном присвајању (без обзира што се код чл. 254а говори о „одузимању“), те да је такође у питању прибављање имовинске користи. Код крађе је, наравно, све то јасно. Мислим, међутим, да је све то јасно и код кривичног дела из чл. 254а КЗ. Ако би могло бити спорно да ли је то противправно прибављање имовинске користи, мислим да се и то може анализом доказати јер и „одузимач“ остварује имовинску корист возећи се туђим возилом које би иначе морао платити као власник или као закупцац и сл. Чак и кад је реч о обичној шетњи а поготову ако се такво возило употреби за вршење других кривичних дела, за одлазак у друга места и сл., што је заиста све чешћи случај.

V

Сматрам, дакле, да се правном анализом може доказати да се и код овога кривичног дела из члана 254а у ствари ради о кривичном делу крађе. У стварности, мислим да је о томе скоро увек и реч.

Нисам, међутим, упознат ни са једном судском одлуком — односно, наравно, пре тога са таквом оптужницом јавног тужиоца — која би ово кривично дело третирао као крађу.

Зашто је то тако — нисам упознат и не бих могао да објасним. Али, ни ово још није све у овој аргументацији. У стварности се најчешће дешава да „одузимач“ противправно одузима и присваја из возила које „одузима“ разне ствари или мање вредности. То, наравно, у сваком случају представља кривично дело крађе. Сем тога, „одузимач“ увек врши оштећење возила проваљивањем у њега и преудешавањем његових инсталација за вожњу без кључа, чиме врши и кривично дело оштећења туђе ствари из чл 257. КЗ.

Поента ове анализе ипак тек слеђује: мислим и тврдим да је овде у ствари реч о кривичном делу тешке крађе из чл. 250. КЗ. Ево зашто.

Кривично дело тешке крађе из чл. 250. КЗ је предвиђено тако да представља особите, квалификаторне облике крађе, чији су елементи одређени у чл. 249. КЗ. А наиме, ту је у питању дело крађе ако је она извршена, на неколико утврђених начина. Први од њих је када је у питању крађа која је извршена „обијањем или проваљивањем затворених зграда, соба, каса, ормана или других затворених просторија“. Сада упоредимо: кривично дело „одузимања моторног возила“ из чл. 254а КЗ увек се врши тако што се обију врата или прозори затвореног возила. Каква је, према томе, разлика ако се рецимо обије неки затворени орман или се обије — затворени аутомобил? Зашто би разликовали проваљивање у собу, зграду, касу, орман и сл. од проваљивања у аутомобил?

Други облик квалификоване крађе из чл. 250. КЗ је у томе, да је она извршена „од стране више лица која су се удружила за вршење кра-

ба". Свакодневно искуство показује и потврђује да је код одузимања моторног возила увек реч о томе да се удружују два или више лица за вршење овог кривичног дела. Зашто би, дакле, овде правили разлику?

Трећи облик јесте — да се крађа врши „на нарочито опасан или дрзак начин”. Искуство показује да се кривично дело из члана 254а КЗ све чешће врши заиста на нарочито опасан или дрзак начин. Штампa је писала, на пример, о томе да је власник моторног возила усред дана у Кнез Михајловој улици у Београду приметио како „одузимач” улази у његово возило обијајући га. Када је покушао да прибе колима и спречи такву радњу, „одузимач” је на њега појурио одузетим колима и вероватно је да би га прегазео да овај није одскочио у страну. Да ли је ово „опасан или дрзак начин”?

Четврти облик тешке крађе из чл. 250. КЗ је у томе, да се крађа врши „од стране лица које је при себи имало какво оружје или опасно оруђе ради напада или одбране”. Мислим да су бројне чињенице праксе показале и све више показују да су „одузимачи” били наоружани. У том правцу говоре скорашње пуцњаве у Кнез Михајловој улици када су „одузимачи” „одузетим” аутомобилима организовано разбијали излоге радњи и при томе пушкарали се са милиционерима успевајући увек да побегну управо тако „одузетим” возилима.

Конечно, члан 250. КЗ предвиђа да ће се учинилац казнити као и за напред наведене облике тешке крађе и у случају ако вредност покрадених ствари прелази износ од десет хиљада динара. Нема никакве сумње да свако „одузето возило” прелази овај износ, често пута и многоструко.

По моме мишљењу очевидно и јасно произилази да би се кривично дело из члана 254а могло гонити, квалификовати и кажњавати по свакој и било којој од ових квалификација, које су, иначе, алтернативне.

VI

Може се сада поставити питање — зашто би било потребно да се кривично дело из члана 254а КЗ инкриминише као кривично дело крађе из чл. 249. КЗ (те, полазећи од тога, као кривично дело тешке крађе из чл. 250. КЗ)?

Мислим да су разлози и убедљиви и логични.

Пре свега, у том правцу говори изложена правна анализа, наравно, уколико је она прихватљива.

Затим, у том правцу говоре и разлози одређене друштвене целисходности, бар како их ја видим. Чињеница је да је за кривично дело из чл. 254а КЗ предвиђена идентична казна као и за кривично дело из чл. 249. КЗ; одређени су, наиме, исти посебни минимуми казне затвора односно посебни максимуми казне строгог затвора (затвор најмање три месеца или строги затвор од пет година). Међутим, то су предвиђени распони, али у њиховом оквиру се одређује и утврђује казна у сваком конкретном случају. Кривично дело крађе се ипак на одређени начин нешто другачије третира, и у животу па и у судској психологији и пракси, него кривично дело одузимања моторног возила. Под датим условима вероватно је да ће се за крађу строже судити него за ово друго кривично дело.

Али, није само то. Судска осуда има, поред осталог, и одређено морално и психолошко дејство, а, уосталом, повлачи и неке друге последице у даљем животу осуђеног лица. Вероватно је да се у свим тим релацијама теже третира дело крађе него дело одузимања моторног возила, па и тај моменат није без значаја и утицаја на учиниоца односно могућег учиниоца.

Ипак, одлучујуће је по мом мишљењу ово: кривично дело из чл. 254а у пракси најчешће треба квалификовати као кривично дело тешке крађе из чл. 250. КЗ. Аргументи — уколико су прихватљиви — наведени су напред. А за ово кривично дело следује друга, знатно строжија казна — строги затвор до десет година.

На жалост, створена је таква констелација односа у друштву да морамо ићи и на репресивно дејство казне како би оно убудуће деловало превентивно. Последице кривичног дела из чл. 254а су велике и све веће. И то не само материјалне — ако се тако упропашћују бројни милиони, у крајњој линији, друштвене имовине. Последице су такође моралне и психолошке природе, а такве последице се нешто касније претварају и у политичке последице. Ствара се одређена друштвена клима у којој се оваква делатност већ мора сматрати као одређени чак и политички проблем. Наиме, грађани се све више осећају незаштићени па се јављају протести противу друштва и његових органа, да су неефикасни и сл. Јављају се и разни облици самозаштите (грађани се организују да сами ноћу чувају кола, при чему је долазило и до обостране пуцњаве са „одузимачима“ и сл.).

У таквој друштвеној клими и ситуацији, заиста би био апстрактан и неживотан, па дакле и штетан, сваки раније унеколико разумљиви хуманизам према нашем „дечку, који жели да се мало провоза“. Ако је реч — а изгледа да је то све више — о све организованијем криминалу који на тај начин постаје друштвено опаснији, онда морамо одговарајуће реаговати. Ако је реч о асоцијалном, неприлагођеном менталитету, на који не можемо деловати неким блажим мерама, онда на њега морамо утицати онако како морамо. А то, сем осталог, значи да би морали не само поштрити казнену политику при постојећим квалификацијама већ преиспитати и саме те квалификације.

Уосталом, није без интереса напоменути да законодавства неких других земаља, као што је рецимо Француска, Италија, Пољска и др., колико је познато, третирају ово кривично дело као крађу, тако га квалификују и тако га кажњавају (иако, додуше, законодавства неких других земаља имају и другачије квалификације, више или мање сличне нашој).

Да би се разумело, још једаред јасно истичем да се ово не узима као једини могући излаз и решење, као спасавајућа мера, као нешто што би решило проблем. Толико илузија, наравно, немам. Међутим, чврсто верујем да би ова разматрања требало узети у обзир код предстојеће ревизије нашег казненоправног система како би се размотриле и овакве могућности као само један допринос акције нашега друштва у борби против оваквих друштвено опасних и све опаснијих делатности.

Б. Око квалификације бића кривичног дела „Насилничко понашање на јавном месту” из чл. 292б КЗ

Своједобним новелирањем Кривичног законика уведено је и кривично дело „насилничко понашање на јавном месту” чл. 292б. Елементи бића тога кривичног дела предвиђени су на следећи начин:

„Ко на јавном месту грубим врећањем или злостављањем другога, вршењем насиља према другоме, изазивањем туче, дрским или безобзирним понашањем на други начин угрожава спокојство грађана или ремети јавни ред, а његов ранији живот указује на склоност за оваквим понашањем, казниће се затвором најмање три месеца”.

Сматрам да ова ревизија, прво, правно није одржива, и, друго, није друштвено целисходна. Изнећу овде основне аргументе за један овакав став.

Ако се пажљиво анализирају елементи бића овог кривичног дела, може се тврдити да оно нема битна обележја која мора да има свако кривично дело, да оно нема своју суштину, своје посебно биће (како се то каже у кривичноправној терминологији). Свако кривично дело, наиме, мора имати своје посебно биће, своје посебне битне конститутивне елементе, а пре свега мора постојати одређена радња учиниоца (чињење или нечињење) као и одређена последица.

Шта би било биће овога кривичног дела?

Ако је реч о „врећању или злостављању другога”, или о „вршењу насиља према другом”, о „изазивању туче” или, пак, о „дрском или безобзирном понашању којим се на други начин угрожава спокојство грађана или ремети јавни ред”, то је увек или одређено посебно кривично дело или одређени прекршај. Та су кривична дела односно прекршаји, међутим, предвиђени позитивним законским прописима.

Најмање је, пак, правно одрживо, по мом мишљењу, оно што се овде говори о „ранијем животу” који „указује на склоност за оваквим понашањем”. То је један елемент који би могао бити цењен доста субјективно, да не кажем субјективистички и арбитрерно, но који, изгледа ми, никако не би могао ићи у биће самог кривичног дела јер не улази у састав радње тога дела и сл. Није реч само о тешкоћама у вези са питањем ко би и на који начин то ценио и утврђивао већ, пре свега, у питању је правна адекватност с обзиром на могућности законодавне инкриминације.

Устав СФРЈ у чл. 49. утврђује да „нико не може бити кажњен за дело које, пре него што је учињено, није предвиђено законом или прописом заснованим на закону као кажњива радња и за које није прописана казна”. Суштински исту потребу, принцип и квалификацију утврђује и чл. 2. КЗ: „Нико не може бити кажњен за дело које, пре него што је учињено, није било законом одређено као кривично дело и за које законом није прописано како ће се казнити онај који га учини”.

Уосталом, ово је класично начело законитости. Оно, као што се види, захтева да нека делатност (чињење или нечињење) мора бити одређена као кривично дело са својим посебним бићем итд. „Насилничко по-

нашање”, бар по мом мишљењу, нема обележја одређеног посебног кривичног дела и то пре свега услед његове последње реченице. Оно је, у ствари, нешто мешовито — ни кривично дело ни прекршај односно и кривично дело и прекршај. А шта ће бити од тога — то зависи од оцене тога „ранијег живота” и „склоности” учиниоца, што, свакако, не улази у биће самога кривичног дела које би могло бити извршено, већ је реч више о својствима учиниоца и сл. Обележја бића овога кривичног дела нису чврсто и јасно одређена законом, бар не што се тиче последњег наведеног његовог елемента, који изгледа треба да буде и основни и полазни критеријум и сврха ове инкриминације.

Овде, међутим, није реч само о некој апстрактној и формалноправној логици и резонувању. Ако су одређене друштвене потребе захтевале једну овакву инкриминацију, по мом мишљењу, треба видети да ли те потребе — које се овде не доводе у питање — могу бити на други начин задовољене без једне овакве неодређене и неубичајене инкриминације.

Кад би простор дозвољавао, могло би се више и конкретније расправљати о могућностима да се наш друштвени а посебно казненоправни систем бори са насилничким понашањем, кога је заиста све више и више. Ако буде извршено било које кривично дело од оних која се у овој инкриминацији садрже, Кривични законик даје могућност да се изрекну доста високе казне све до општег максимума одређене врсте казне. Овај закон посебно предвиђа одређивање казне у случају поврата а такође и у случају тзв. вишеструког поврата, када се може изрећи и знатно строжа казна од оне која је предвиђена за одређено кривично дело. То треба имати у виду када се овде говори — а то изгледа и јесте поента ствари — о ранијем животу и склоностима учиниоца да врше оваква дела. Коначно, ако су предвиђене казне мале, могле би се евентуално и повећавати. Исто је то и са прекршајима: „ако су овлашћења судија за прекршаје мала, могла би им се дати и већа, конкретно у правцу могућности изрицања већих, строжијих казни или других мера (што би по мом мишљењу и иначе требало радити, о чему је и у нашој јавности често било речи).

Но, питање се поставља и овако: да ли је проблем у предвиђеним или у изреченим казнама односно казним мерама због кривичних дела и прекршаја? Ако је проблем, пре свега, у овом другом, као што мени бар изгледа, онда ту треба да буде тежиште и његовог разрешавања. Јер, коначно, ако уводимо и ново кривично дело а не будемо изрицали одговарајуће казне и друге мере, ни то неће допринети решењу самога проблема.

И даље — да ли је ово најпогоднији облик противу оваквих друштвено опасних делатности? Гради ли се овим једна, са становишта кривичноправне материје, рећа, неубичајенија, па чак би се могло рећи у неком симслу и вештачка творевина и поред могућности да се ова иначе евидентна друштвена потреба задовољи на други начин? Треба ли поћи овим путем у једној ипак специфичној ситуацији, када је наша јавност са доста разлога опседнута извесним заиста све чешћим насилничким испадима и понашањима?

Да се разумемо, насилничко понашање је очевидно све више и оно је као појава управо ради тога друштвено све опасније. Који су материјални, економско-социјални и други друштвени корени његови, то је друго питање. Шта чинити да не буде, или бар да буде, што мање оваквих „силеција“; шта учинити са оним „силецијама“ који постоје — то је такође питање у чије се расправљање у овом контексту не упушта.

Ипак треба рећи да је реч о једној комплексној појави, условљеној свакако читавим низом околности, које се као такве морају и сагледавати да би се уочили, пре свега, узроци и да би се деловало у правцу њиховог отклањања, поред тога што се морају отклањати и последице када већ ти узроци несумњиво још увек постоје, репродукују се и делују и у нашем друштву.

Чињеница је да је овде реч у првом реду о једном примитивном менталитету који се манифестује у асоцијалном, неприлагођеном понашању, у „силецијству“. А што га је све више, то говори да су затајили разни фактори који треба да се о томе брину и са тиме борбе. У одсуству одговарајуће друштвене климе и друштвене акције, силецијски поступци се множе јер се као „силеције“ понашају и они који би се у некој другој прилици и у неким другим околностима и под неким другим утицајима могли понашати као људи, као племените личности, чак и као хероји. Кад не стварамо потребне услове за позитивно каналисање нарочито вишка младалачке енергије, и то почев од породице па преко школе до друштвено-политичких организација, она се често каналише негативно, асоцијално и антисоцијално. Када све то дође до закона, до суда, до казне, — то значи да је све друго одбацило, било из којих разлога. И уместо да право, закон, суд, казна буду на последњем месту, ми скоро да ту морамо стављати тежиште.

Ипак, међутим, када је све више „силецијских“ поступака и понашања (а не „силеција“ као неких биолошких посебних и лоших људи, рођених злочинаца и сл., каква се упрошћена представа и у нас може срести), онда се са тим примитивним менталитетом морамо борити и казнама и репресијом, јер се у датој ситуацији, изгледа, на неке једино тако ефикасно може деловати. Другачији поступак би био само на први поглед хуман а у крајњој линији нехуман чак и са становишта „таквог силеције“. Ако ми не предузимамо одговарајуће мере, овакви поступци ће се све више репродуковати, али је у сваком случају неопходна једна дугорочна, свестрана, планска, синхронизована и комплексна друштвена акција разних чинилаца, који би овај проблем као такав размотрили и одредили мере за његово дугорочно разрешавање.

Прошло је извесно време откако је ова инкриминација у нас озакоњена. Требало би свакако извући одређена искуства у погледу њене примене или непримене. Колико је мени познато, она нису нити богата нити значајна толико да би оправдавала њено санкционисање. Зато се, бар по мом мишљењу, у предстојећој ревизији читавог нашег казнено-правног система може поставити питање ревизије и ове инкриминације.